

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย
กับราชอาณาจักรกัมพูชา*
THAILAND'S SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT STRATEGY
AND KINGDOM OF CAMBODIA

ชัยพร ศรีวัฒนวิบูลย์

Chaiyaporn Sriwattanaviboon

วิจิตรา ศรีสอน

Wijittra Srisorn

สัณฐาน ชยนนท์

Sunthan Chayanon

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: yannakorn1978@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการบริบทของลักษณะประเทศ การท่องเที่ยวไทย-กัมพูชาเป็นผู้เกี่ยวข้องประเด็นที่ศึกษา จำนวน 17 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร SWOT Analysis และตารางการวิเคราะห์กลยุทธ์ TOWS Matrix ทั้งวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน ได้แก่ (1) ด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าคือเหมาะสมกับบรรทัดฐานที่ได้หลังจ่ายเงิน มีประสิทธิภาพสูงสุด และคงอยู่อย่างยั่งยืน (2) ด้านการรักษาคุณภาพระบบนิเวศร่วมกันโดยไม่ทำลายธรรมชาติ (3) ด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทุกฝ่าย (4) ด้านพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว (5) ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นเรื่องความร่วมมือในด้านความปลอดภัยและข้อมูลนักท่องเที่ยว (6) ด้านการพัฒนาจิตสำนึกการอนุรักษ์และหวงแหนวัฒนธรรมและประเพณี 2) ความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ได้แก่ (1) การอำนวยความสะดวกการเดินทางในกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศอื่น (2) การอำนวยความสะดวก

* Received 23 January 2020; Revised 29 February 2020; Accepted 29 February 2020

ด้านขนส่งและขยายตลาดการท่องเที่ยว (3) ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงการท่องเที่ยว (4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ผู้วิจัยขอเสนอ 5Ps Model .ในการดำเนินการได้แก่ (1) ส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว (2) พัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว (3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว (4) ยกระดับความร่วมมือสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน (5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์, การพัฒนาการท่องเที่ยว, กลุ่มประเทศอาเซียน

Abstract

The objectives of this thematic paper were as follows: 1) Sustainable tourism development of Thailand and the Kingdom of Cambodia. This is considered as a qualitative research. The key-informants is an expert in the context of national characteristics Tourism Thailand - Cambodia and is involved in the study. compose of 17 knowledgeable and purposively selected persons together with a focus group. The research tools include SWOT analysis and TOWS matrix. Content analysis and data categorization are performed.

The results reveal that: For the results: 1) Thailand and ASEAN sustainable tourism development strategy: a case study of Kingdom of Cambodia, it was found that it is based is suitable for the utility that is received after paying 1) tourism resource development including sustainable, worthily, and effective use of tourism resources, 2) sustainable ecological quality maintenance together without destroying nature., 3) tourism business development, regarding cooperation in security and tourist information into care is all 4) tourism market development, 5) participative tourism development from local community, and 6) tourism conscious-mind development. 2) The co-operation on sustainable tourism development between Thailand and Kingdom of Cambodia, it was found that it is based on 4 dimensions saying 1) transportation facilitation among ASEAN, 2) tourism market expansion, 3) safe and sound tourism, and 4) human resource development. 3) The strategy on sustainable tourism development between Thailand and Kingdom of Cambodia by using by author 5Ps M in action model in which there is 1) Promotion of tourism market, 2) Product development, 3) Performance management, 4)

Perception of one tourism destination, and 5) Participation from all units concerned.

Keywords: Strategy, Development Tourism, ASEAN

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจน้องใหม่ ซึ่งมีพลวัตทางเศรษฐกิจสูง ตั้งแต่นั้นปี พ.ศ. 2493 ธุรกิจท่องเที่ยวทั่วโลกเจริญเติบโตในอัตราที่มั่นคง อัตราการเจริญเติบโตนี้เห็นได้อย่างชัดเจนในกลุ่มประเทศแถบยุโรปและอเมริกาเหนือ มีการคาดหวังว่าความเจริญเติบโตในระดับสูงนี้จะเกิดขึ้นในประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ที่สูงขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยวทั่วโลกในปี พ.ศ. 2557 มีประมาณ 7,000 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 9% ของผลผลิตมวลรวมของโลก หรืออีกนัยหนึ่ง คิดเป็นรายได้ต่างประเทศ 1.1500 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 6% ของผลผลิตมวลรวมโลก หรือเทียบเท่ากับ 30% ของมูลค่าสินค้าด้านการบริการทั่วโลก ธุรกิจท่องเที่ยวสามารถสร้างงานได้ 500 ล้านตำแหน่ง (World Tourism Organization, 2015)

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอุตสาหกรรม (ชนาใจ หมื่นไธสง และคณะ, 2559) ประเด็นปัญหาปัจจุบันในอาเซียนท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งแนวโน้มการแข่งขันของการท่องเที่ยวและบริการในอนาคตทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากความสะดวกทางด้านกฎระเบียบในการเดินทางระหว่างประเทศของสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น นักท่องเที่ยวที่ถือหนังสือเดินทางของประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถเดินทางไปยังประเทศต่าง ๆ ภายในอาเซียนได้โดยไม่ต้องขอวีซ่า ซึ่งจะส่งผลต่อการท่องเที่ยวภายในอาเซียนด้วยกัน ประเทศไทยมีเป้าหมายที่จะเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยว (Tourism Hub) ของภูมิภาคอาเซียนด้วย (กรปภา พึ่งพันธ์และคณะ, 2558) ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียน ทำให้สะดวกในการเดินทางเชื่อมต่อ ระหว่างประเทศ ทั้งทางบกและทางอากาศ ด้านการเตรียมความพร้อมของไทยด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน จะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยมีมติให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ และให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้านการท่องเที่ยว โดยกำหนดแนวทางไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความ พร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวทั้งที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร การคมนาคม ระบบสาธารณสุขปลอดภัย ระบบการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรค มีการลงทุนภาคบริการของภาคเอกชนไทยอยู่ในระดับสูง มีความหลากหลายในสินค้าและ

บริการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้อง ตามแผนปฏิรูปประเทศไทยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจึงได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 ขึ้นโดยผ่านกระบวนการศึกษา วิเคราะห์และประเมินผลการพัฒนา พร้อมทั้งจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาแนวทางการทำงานและ การปรับปรุงกลไกการขับเคลื่อนแผนดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติอย่างบูรณาการโดยแท้จริง ทั้งนี้เพื่อให้ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล รวมทั้งเป็นการ วางรากฐานการพัฒนาในระยะ 3 ปีซึ่งจะเป็นช่วงรอยต่อเพื่อปูพื้นฐานไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports, 2560)

แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Strategic Plan: ATSP) จัดทำขึ้นเพื่อวางแผน ทิศทาง แนวทางการดำเนินงานให้กับองค์กรการท่องเที่ยวแห่งชาติอาเซียน ซึ่งเมื่อแผน ATSP ได้รับการเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวของประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศแล้ว องค์กรการท่องเที่ยวแห่งชาติอาเซียนจะมีหน้าที่ในการรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี (Department of Tourism, 2556)

ในส่วนของเสาหลักด้านประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียนมีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมเอื้ออาทรและแบ่งปันให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ปราศจากโลกภัยไข้เจ็บ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว (ASEAN Secretariat, 2011) ในภูมิภาคนี้โดยเฉพาะประเทศสหราชอาณาจักรกัมพูชา-ไทย มีปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากการปฏิบัติตามพันธกรณีของแต่ละประเทศ ปัญหาการเชื่อมโยงและพัฒนาเส้นทางคมนาคมปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาเกี่ยวกับความปลอดภัย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทย และกลุ่มประเทศในภูมิภาค โอกาสทางการค้าและปัญหาอุปสรรคที่จะเข้าไปลงทุนในประเทศกัมพูชาความต้องการ (Demand) ภายในประเทศ ขึ้นอยู่กับรายได้ของภาคชนบทที่เพิ่มขึ้น รวมถึงการไหลเวียนของกระแสเงินทุนจากต่างประเทศที่นักลงทุนจะต้องคำนึงถึง นอกจากนี้ยังมีปัญหาระหว่างไทย-กัมพูชา คือปัญหาที่พบในปัจจุบันในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ แรงงานผิดกฎหมาย-การลักลอบเข้าเมือง ยาเสพติด การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การค้ามนุษย์ และสินค้าหนีภาษีที่ยังคงมีอยู่บริเวณแนวชายแดน (ภูมิใจ เลขสุนทรการ, 2559)

จากประเด็นสำคัญที่กล่าวข้างต้นนั้น การท่องเที่ยวได้เติบโตเป็นอย่างมากอันเนื่องมาจากผลของการเปิดประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน โดยเฉพาะประเทศกัมพูชาที่มีแนวโน้มการเติบโตทางการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทุกปีที่คนไทยนิยมไปท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนคนกัมพูชาที่มาเที่ยวเมืองไทยก็สูงมากขึ้นทุกปีเช่นเดียวกัน ส่งผลต่อเศรษฐกิจมวลรวมที่เติบโตขึ้นเรื่อย ๆ หากมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการร่วมกันระหว่างไทย - กัมพูชาในฐานะประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง นอกจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นแล้ว สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างคือบริบทและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

และการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเพิ่มขึ้น การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การร่วมกันสร้างและผลักดันทางด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบเอื้อเพื่อจะทำให้เกิดเม็ดเงินมหาศาลระหว่างสองประเทศที่จะส่งผลต่อความกินดีอยู่ดีของประชาชนของทั้งสองประเทศ เป็นที่ทราบกันดีว่ารายได้จากธุรกิจท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของทั้งสองประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาบริบท ปัจจัย การพัฒนาต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในระหว่างห้วงปี ซึ่งจะพบถึงความสำคัญเกี่ยวกับปริมาณการท่องเที่ยว ลักษณะการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าสู่ประเทศไทย-กัมพูชา ที่จะต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อเกิดร่วมกันของทั้งสองประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ผู้วิจัยใช้การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) ที่ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด อุปกรณ์บันทึกเสียงภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง (สุชาติ ประสิทธิ์รัตนสินธุ์, 2012)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไทยและกัมพูชา ข้าราชการเช่นเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศกัมพูชา 1 ท่าน นักวิชาการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 2 ท่าน และผู้ประกอบการธุรกิจทางด้านท่องเที่ยวไทยกับกัมพูชา จำนวน 12 ท่าน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จำนวน 1 คน กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา 1 ท่านโดยทั้งหมดเป็นรัฐและเข้าใจทางด้านท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา จำนวน 17 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และจัดกลุ่มสนทนา (focus group)

วิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพแวดล้อมขององค์กรที่เกี่ยวข้องของทั้งสองประเทศโดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix รวมทั้งวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation)

ผลการวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียนจากข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถสรุปดังนี้ ที่สำคัญประกอบด้วย 6 ด้านได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าสำหรับนักท่องเที่ยวที่ได้ใช้บริการเหมาะสมกับราคาที่จ่ายไป มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยวและคงอยู่ควบคู่กับสังคมอย่างยั่งยืน 2) ด้านการ

รักษาคุณภาพพระบวรนิเวศบนพื้นฐานของธรรมชาติ 3) ด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว 4) ด้านพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว 5) ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ, 2560) การมีส่วนร่วมของชุมชนในครั้งนี้นี้หมายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ซึ่งใช้กระบวนการศึกษาการมีส่วนร่วม 5 องค์ประกอบคือด้านความภาคภูมิใจต่อชุมชนและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ด้านการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการแบ่งปันประโยชน์และกระจายรายได้และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงาน 6) ด้านการพัฒนาจิตสำนึก และความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่า มีความร่วมมือ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การอำนวยความสะดวกการเดินทางในกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศอื่น เช่นการเข้าออกประเทศ การรับบริการในสถานที่ต่าง ๆ ควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบและอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวบริเวณจุดตรวจผ่านแดน 2) การอำนวยความสะดวกด้านขนส่งและขยายตลาดการท่องเที่ยวที่รองรับกับนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามาเพิ่มขึ้นทุกปี 3) ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงบริการได้ง่ายและรวดเร็ว (4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อมในการให้บริการทั้งทางด้านภาษาและการเข้าใจวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว ควรกำหนดงบประมาณที่ชัดเจนสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ รวมถึงให้มีการผลักดันโครงการที่สามารถลงทุนร่วมกับประเทศหุ้นส่วนการพัฒนา การพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยวโดยการสร้างศักยภาพแก่บุคคลในระดับต่าง ๆ (จิระเดช ห้วยหงษ์ทอง, 2560)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา โดยที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ 5Ps Model เป็นการอธิบายยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ได้แก่ (1) ส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว (Promotion) มีการบูรณาการร่วมกันไทย-กัมพูชา (2) พัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว (Product development) ที่มีคุณภาพและมาตรฐานหรือมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น (3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Performance management) ให้คำนึงถึงความสะดวกรวดเร็วและเป็นมาตรฐานสากล (4) ยกระดับความร่วมมือสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน (Perception of one destination) เป็นการส่งเสริมและพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน (5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม (Participation) ในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมกันติดตาม ร่วมกันใช้ประโยชน์ ซึ่ง 5Ps Model จะทำให้ไทย-กัมพูชา มีความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว ให้เป็นจุดหมายปลายทางเดียวกันด้านการท่องเที่ยว ให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และมีความหลากหลาย ภายใต้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบและยั่งยืนโดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ส่งผลดีต่อความอยู่ดีมีสุขทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมของประชาชนไทย-กัมพูชา และอาเซียน

อภิปรายผล

การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทย-กัมพูชาที่สำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพสูงสุด และคงอยู่อย่างยั่งยืน 2) ด้านการรักษาคุณภาพระบบนิเวศบนพื้นฐานของธรรมชาติ 3) ด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว 4) ด้านพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว 5) ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น 6) ด้านการพัฒนาจิตสำนึก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ministry of Tourism (2003) ที่ระบุว่า การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ไขวิกฤติเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ผ่านมา การดึงดูดเงินตราต่างประเทศจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพื่อหนุนเศรษฐกิจของประเทศ การท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ของกัมพูชาและรายได้จากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและสนับสนุนจำนวนงานที่มีความหมายเหมือนกันในหลากหลายพื้นที่ ตามรายงานรวมสำหรับปี 2545 ภาคการท่องเที่ยวได้สร้างรายได้มากกว่า 576 ล้านเหรียญสหรัฐในงบประมาณของรัฐและในการสร้าง 100,000 ตำแหน่งงานจึงมีส่วนช่วยประมาณ 15% ของ GDP และ Pound Chat and D Vijit Supinit (Pound Chat & D Vijit Supinit, 2016) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวและค่ากำหนดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวในพนมเปญกัมพูชา พบว่าการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงและมีเสถียรภาพทางการเมืองการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวขาเข้าที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าพนมเปญเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักที่มีศักยภาพและการพัฒนากัมพูชา. ตลาดเศรษฐกิจด้วยการสนับสนุนที่แข็งแกร่งจากชุมชนผู้บริจากระหว่างประเทศและองค์กรต่างๆ การท่องเที่ยวอุตสาหกรรมเป็นภาคที่ใหญ่เป็นอันดับสามของเศรษฐกิจหลังจากการเกษตรและอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้า ความวุ่นวายรัฐบาลกัมพูชาและภาคเอกชนความขัดแย้งทางอาวุธกัมพูชา กำลังกลับมาเป็นจุดหมายปลายทางใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวนานาชาติจากทั่วโลกโดยเฉพาะจากเอเชีย ปี 2012 และ 2013 นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเปลี่ยนจากประเทศตะวันตกไปสู่เอเชียส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองที่เพิ่มขึ้นในเอเชียยุโรปและอื่น ๆ เวียดนามเกาหลีใต้จีนไทยญี่ปุ่นเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปกัมพูชา แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ควรยกระดับข้อบังคับเพื่อนำการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดระบบคมนาคมและการสัญจรให้ชัดเจน พร้อมกับทำป้ายบอกทางให้ถูกต้องและติดตั้งเป็นระยะ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดให้มีการบริการที่ครอบคลุมและทั่วถึง ด้านความปลอดภัยควรจัดระบบรักษาความปลอดภัยในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ควรทำการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา

4 ด้าน ได้แก่ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การอำนวยความสะดวกการเดินทางในกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศอื่น 2) การอำนวยความสะดวกด้านขนส่งและขยายตลาดการท่องเที่ยว 3) ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงการท่องเที่ยว 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2559-2568 ของสำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat, 2011) ซึ่งพบว่า ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาการส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนนั้นเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2554 - 2558 และเพื่อเป็นการสานต่อความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว อาเซียนได้ตั้งเป้าหมายต่อเนื่องสำหรับระยะเวลา 10 ปี หลังจากที่ได้แผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้สิ้นสุดลง โดยจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจมากขึ้นผ่านการรวมตัวของประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อสร้างความเติบโตอย่างมีส่วนร่วม เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและอาศัยองค์ความรู้ในการพัฒนามากขึ้น เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายนี้อาเซียนจำเป็นต้องรักษาจุดแข็งด้านการท่องเที่ยวซึ่งมีอยู่แล้ว และใช้แนวทางเชิงยุทธศาสตร์เพื่อรับมือกับความท้าทายในหลายด้าน ได้แก่ การทำการตลาดจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวร่วมกัน (Single Destination Marketing) การพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมการคมนาคมและความเชื่อมโยง การส่งเสริม การลงทุน การให้ชุมชนมีส่วนร่วม ความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย และการอนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ความท้าทายเหล่านี้นับเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาให้ภูมิภาคอาเซียนเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวซึ่งมีความสามารถในการแข่งขัน ยั่งยืน และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมได้โดยปราศจากอุปสรรคทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการ

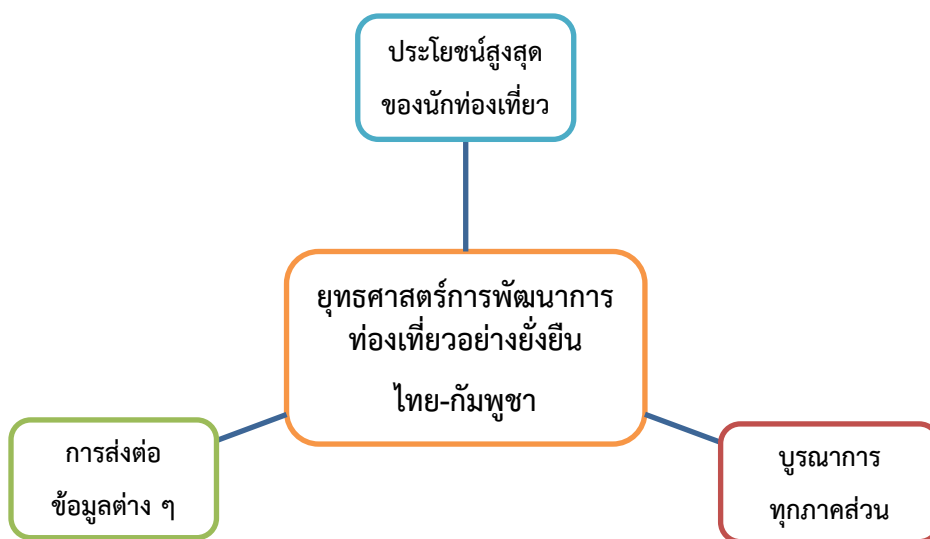
ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา จากการศึกษาผู้วิจัยค้นพบ 5Ps Model ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) ส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว (Promotion) 2) พัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว (Product development) 3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Performance management) 4) ยกระดับความร่วมมือสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน (Perception of one destination) 5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม (Participation) ซึ่ง 5Ps Model จะทำให้ไทย-กัมพูชา มีความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว ให้เป็นจุดหมายปลายทางเดียวกันด้านการท่องเที่ยว ให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และมีความหลากหลาย ภายใต้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบและยั่งยืน โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ส่งผลดีต่อความอยู่ดีมีสุขทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมของประชาชนไทย-กัมพูชา และอาเซียน ซึ่งสอดคล้องกับ รัศมี อ่อนปรีดา (รัศมี อ่อนปรีดา, 2015) การวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม พบว่า ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี และสมุทรสงคราม ประกอบด้วยกรอบการปฏิบัติที่สำคัญ 8 ประการคือ 1) ส่งเสริมความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในลักษณะเครือข่ายเพื่อกำหนดนโยบาย

รวมถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติที่มีลักษณะรวมศูนย์ 2) บูรณาการด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว 3) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้สอดคล้อง และอำนวยความสะดวกต่อการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนร่วมกันเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยว 5) พัฒนาคุณภาพสินค้า ศักยภาพบุคลากร และการบริการด้านการท่องเที่ยว 6) สร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรม โดยมุ่งพัฒนาเอกลักษณ์วัฒนธรรมชุมชนให้เป็นจุดเด่น 7) ปรับปรุงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของประชาชน 8) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติให้คงอยู่ โดยปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว สภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ไม่ถูกทำลาย ตลอดจนการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาสามารถสรุปแนวยุทธศาสตร์หลักประกอบไปด้วย 1) การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียนที่ต้องยึดหลักการให้บริการที่มีต่อนักท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การให้ความสำคัญในเรื่อง ความปลอดภัย ความสะดวก ระบบการขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค 2) แนวทางความร่วมมือการส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ ของไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ในหลายภาคส่วน อาทิเช่น ความร่วมมือในการให้บริการนักท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกในการเข้าออกประเทศ ด้านความปลอดภัย ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในกรณีเป็นอาชญากรข้ามชาติเพื่อดำเนินการสกัดกั้นและป้องกันได้ทันต่อเหตุการณ์ 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชาที่ต้องบูรณาการในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น ยุทธศาสตร์ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์สนับสนุนและส่งเสริมองค์การทางภาคธุรกิจการท่องเที่ยวไทย-กัมพูชา ข้อมูลที่ได้จะนำไปสู่ความร่วมมือกับราชอาณาจักรกัมพูชาเพื่อนำเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนาความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวราชอาณาจักรกัมพูชา และกลุ่มประเทศอาเซียน

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไทย-กัมพูชา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียนศึกษาสหราชอาณาจักร กัมพูชา จากปรากฏการณ์ พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทย-กัมพูชา โดยครอบคลุม 1) ด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เกิดความคุ้มค่า โดยยึดประโยชน์ของนักท่องเที่ยวในฐานะผู้ที่นำเม็ดเงินมาใช้จ่ายเพื่อรับบริการต่าง ๆ ทรัพยากรประโยชน์ต้องมีความเหมาะสมกับราคา 2) ด้านการรักษาคุณภาพระบบนิเวศบนพื้นฐานความใส่ใจอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกันทั้งสองฝ่าย 3) ด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวที่ต้องบูรณาการทั้งสองประเทศ 4) ด้านพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวที่ส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดีของทั้งสองพื้นที่ศึกษา 5) ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมกันใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น 6) ด้านการพัฒนาจิตสำนึกรักและห่วงแหนศิลปวัฒนธรรม ภาษา โบราณสถาน โบราณวัตถุ อย่างรู้คุณค่า

สร้างความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ได้แก่ 1) การอำนวยความสะดวกการเดินทางในกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศอื่น 2) การอำนวยความสะดวกด้านขนส่งและขยายตลาดการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทุกสถานที่ท่องเที่ยว 3) ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงการท่องเที่ยว 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ใช้ 5Ps Model ได้แก่ 1) ส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว 2) พัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการการ

ท่องเที่ยว 4) ยกกระตือรือร้นความร่วมมือสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน 5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรสนับสนุนอัตลักษณ์ของพื้นที่ให้โดดเด่นมากขึ้น โดยรัฐควรลงทุนด้านการศึกษาวิจัยและพัฒนาในการนำอัตลักษณ์และวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่

2. ควรเชื่อมโยงการจัดทำแผนพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับการรวมกลุ่มเศรษฐกิจของอาเซียน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของการท่องเที่ยวในภูมิภาค ซึ่งจะได้รับประโยชน์ทั้งด้านการกระจายรายได้และรายได้การท่องเที่ยว

3. ควรส่งเสริมผู้ประกอบการที่ลงทุนและดำเนินงานสอดคล้องกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรม หรือนำเอาอัตลักษณ์ของพื้นที่มาใช้ในการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โดยให้การสนับสนุนผ่านมาตรการส่งเสริมการลงทุนหรือมาตรการด้านภาษี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรมีการศึกษา การจัดทำ และเผยแพร่ ปุ่มประวัติ ตำนาน หรือเรื่องเล่าต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวให้ครอบคลุมมากขึ้น และเชื่อมโยงเรื่องราวระหว่างพื้นที่ให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวใหม่

เอกสารอ้างอิง

กรปภา พึ่งพันธ์และคณะ. (2558). Tourist Hub of ASEAN: โอกาสของไทย Tourist Hub of ASEAN: Opportunities for Thailand. ใน *การประชุมวิชาการนิสิตนักศึกษา ภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศศาสตร์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 8 วันที่ 25-26 ธันวาคม 2558 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

จิระเดช ห้วยหงษ์ทอง. (2560). แนวทางการส่งเสริมความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศ CLMV. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

ชนาใจ หมั่นไธสง และคณะ. (2559). การรับรู้ของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในอุทยานการค้า ประเทศอินโดนีเซียที่มีต่อไทย ด้านเศรษฐกิจและสังคมในบริบทประชาคมอาเซียน. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 7(2), 33-47.

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนโยธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม*, 5(2), 8-16.

- ภูมิใจ เลขสุนทรการ. (2559). แนวทางการสร้างความร่วมมือในการต่อต้านภัยคุกคามไม่ตามแบบระหว่างราชอาณาจักรไทยราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม :กรณีศึกษา เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างสระแก้ว – พนมเปญ – โฮจิมินห์. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 7(3), 42-57.
- รัศมี อ่อนปรีดา. (2015). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรีและสมุทรสงคราม. *Academic Journal Phranakhon Rajabhat University*, 6(1), 135-145.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัตนสินธุ์. (2012). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชลดา.
- ASEAN Secretariat. (2011). *Standard Operating Procedure for Regional Standby Arrangements and Coordination of Joint Disaster Relief and Emergency Response Operations*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- Department of Tourism. (2556). *ASEAN Tourism Strategic Plan B.E. 2554-2558*. Bangkok: Department of Tourism.
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports. (2560). *The 2nd National Tourism Development Plan (B.E. 2560-2564)*. Bangkok: Office of the Permanent Secretary, Ministry of Tourism and Sports.
- Pound Chat & D Vijit Supinit. (2016). A Study of Tourism Development and Preference for Tourism Sites in Phnom Penh, Cambodia. *International Journal of Thesis Projects and Dissertations (IJTPD)*, 4(2), 196-203.
- World Tourism Organization. (2015). *UNWTO Tourism highlights 2015 edition*. Retrieved May 21, 2018, from <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899>